

MYANMAR

Güneydoğu Asya'da bir ülke.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

II. TARİH

III. ÜLKEDE İSLÂMİYET

26 Mayıs 1989 tarihine kadar Burma (Birmanya) adıyla tanınan Myanmar, Asya'nın güneydoğusundaki Çinlileri (Hindicini) yarımadasında bulunan ülkelerin en büyüğüdür. Kuzeybatıdan Hindistan ve Bangladeş, kuzeydoğudan Çin, güneydoğudan Laos ve Tayland, batıdan Bengal körfezi ve Andaman deniziyle çevrili olan ülkenin yüzölçümü 677.000 km², nüfusu 53.222.658 (2005 tahminî), resmî adı Pyidanungzu Myanma Naingngandaw (Myanmar Birliği), başşehri Yangon (eski Rangoon, 4.016.000 nüfus), diğer önemli şehirleri Mandalay (1.057.600), Moulmein (367.500) ve Bago'dur (Pegu, 228.100).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Myanmar'ın yüzey şekilleri kuzey-güney doğrultusunda uzanan batıda Arakan sıradağları, ortada uzun bir çukur alan, doğuda güneye doğru Şan platosu ve Tenasserim dağlarıyla devam eden Kaçin dağları (Hkakabo Razi zirvesi 5881 m.) şeklinde özetlenebilir. Ortadaki çukur alan, ülkenin en önemli ırmakları olan Irravadi ve Sittang çevresinde yayılan ve güneyde delta ya dönüşen geniş düzlüklerden meydana gelir. İklim güneyden kuzeye ve deniz kıyısından yüksek kesimlere doğru farklılıklar gösterir. Güneyde yaz mevsiminin bol yağış getirdiği bir muson iklimi (mayıs-kasım arası çok sıcak ve yağışlı), ortada yaz sıcaklarıyla birlikte kış soğuklarının da belirginleştiği bir iklim tipi, kuzeyde Çin sınırındaki yüksek dağlık kesimde yaz-

ları serin, kışları soğuk bir iklim tipi görülür. Myanmar arazisinin % 67'si ormanlarla kaplıdır. Çeşitli orman ağaçları arasında en önemlisi kerestesi çok kıymetli olan tiktir (teak). Güneydeki delta kesiminde de sık ve cüsseli ağaçlardan oluşan mangrov ormanları yer alır.

Etnik yapı, 100'ün üzerinde dil ve lehçe konuşan elli kadar farklı gruptan meydana gelmiştir. Bunların en büyüğünü nüfusun % 68.96'sını oluşturan ve çoğu düz ovalık kesimlerde yaşayan Birmanlar (Burmali) meydana getirir. Diğer gruplar Kaçin ve Kuzey Şan eyaletinde yaşayan Kaçinler, Karenler, Çinliler, Monlar, Rakhineler ve Şanlar'dır. Resmî dil, yaklaşık 20 milyon kişinin ana dili ve nüfusun büyük çoğunluğunun ikinci dili olarak konuştuğu Tibet-Birman dil ailesinden Birmanca'dır. Ülke nüfusunun % 89'u Budizm'in Hinayana ve Theravada mezheplerine mensuptur. Başlıca dinî azınlıkları müslümanlar (% 4), hıristiyanlar (% 4), Hindular (% 2) ve animistler (% 1) teşkil eder. Müslümanlar, yaklaşık 2 milyon (1.960.000) nüfuslarıyla Bangladeş'in güneydoğusuna bitişik Arakan dağlık bölgesinde yoğunlaşmıştır.

Myanmar ekonomisi temelde tarıma dayanır. Yetiştirilen en önemli tahıl ülkenin günlük besinini ve başlıca ihraç mallarından birini teşkil eden pirinçtir. Pirinç ihraçta 1985 yılına kadar birinci sırayı alırken daha sonra yerini keresteye (çoğunlukla tik ağacı) bırakmıştır. Sanayi birkaç tekstil, çeltik işleme, kâğıt ve kereste fabrikasıyla petrol rafinerilerinden ibarettir. Ülkede tungsten, gümüş, kurşun ve çinko rezervleri bulunmakla birlikte maden işletmeciliği gelişmemiştir. Ulaşımında 23.500 km. karayolunun ve 2683 km. demiryolunun yanı sıra sakin akan nehirlerden de yararlanılmaktadır. Başlıca uluslararası hava limanı Yangon'dadır.

BİBLİYOGRAFYA :

M. H. Aung, *A History of Burma*, New York 1967; L. E. Williams, *Southeast Asia: A History*, New York 1976, s. 7-8, 14-15, ayrıca bk. İndeks; Tin Hla Thaw, "The Anglo-Burmese Wars: A New Look", *The History of South-East, South and East Asia* (ed. Khoo Kay Kim), Kuala Lumpur 1977, s. 186-204; S. Bandyopadhyay, *Burma Today*, Calcutta 1987; H. Demaine, "Burma, Physical and Social Geography", *The Far East and Australasia 1988*, London 1987, s. 259-260; D. G. E. Hall, *A History of South-East Asia*, London 1987, s. 266-283; A. Mukherjee, *British Colonial Policy in Burma*, New Delhi 1988; Ayşe Nur Timor, *Güneydoğu Asya*, İstanbul 2002, s. 342-378; J. S. Cotton, "Burma", *İA*, II, 806; H. Tinker, "Burma", *EP* (İng.), I, 1333.

SYED SAJJAD HUSAIN

II. TARİH

Myanmar'ın gerçek tarihi, IX. yüzyılda kuzeydeki Burmalılar'ın Pagan şehrini ve bu şehrin merkezi olduğu devleti kurmalarıyla başlar ve 1057 yılında Kral Anawratha'nın (Anoratha) komşu Monlar'ın başşehri Thaton'u alarak ülke topraklarının büyük bir kısmını birleştirmesiyle gelişir. Daha sonra Burma kültürü Mon ve Pyu dilleri ve kültürlerini de asimile ederek hâkim bir kültür haline gelmiş, Budizm'in Theravada mezhebi bu dönemde kültürel hayatın özünü oluşturmuştur. XII. yüzyılın ortalarına kadar bölgede önemini koruyan Pagan Krallığı 1287'de Moğol-Çin İmparatoru Kubilay Han tarafından yıkıldı ve arkasından ülkenin kuzeyinde Ava, güneyinde Pegu krallıkları kuruldu. Siyasî bakımdan Çin ile, dinî ve ticarî bakımdan Hindistan ve Seylan ile kuvvetli ilişkileri bulunan Ava, doğudan gelen Çin asıllı Şanlar'ın 1527'deki saldırısından sonra zayıflayarak dört yıl içerisinde ortadan kalktı ve yerine Toungoo hânedanı geldi (1531). İç çekişmeler ve dış güçlerin müdahaleleri neticesinde Toungoo hânedanının 1752'de yıkılması üzerine Burmalı toprak sahibi bir aileye mensup Alaungpaya adlı bir lider, güneydeki Pegu topraklarını da kapsayan ve Myanmar'ı tek bir krallık altında birleştiren Konbaung hânedanını kurdu. Ancak bölgenin son müstakil hânedanı olan ve önce doğudaki Ayuthaya'yı, ardından Arakan (Rakhine), Tenasserim ve 1824'te de Asam'ı hâkimiyeti altına alarak bir imparatorluk haline gelen bu devlet aynı tarihte Hindistan'daki İngilizler'le karşı karşıya geldi. XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren bölgeye ilgi gösteren İngilizler ilki 1824-1826, ikincisi 1852, üçüncüsü 1886-1889 yıllarında olmak üzere yaptıkları üç savaşın sonunda ülke topraklarının tamamını ele geçirip idaresini doğrudan Hindistan genel valiliğine bağladılar.

Rangoon'u merkez edinen İngilizler ülkeye çok sayıda Hintli göçmenin gelip yerleşmesine izin verdiler. Çoğu müslüman olan ve bürokraside, ticarete, esnafılıkta faal rol alan bu göçmenler yeni pirinç ekim alanları açarak zamanla toprak sahibi oldular. Sömürge ekonomisi ülkenin sosyoekonomik yapısını hızla bir şekilde değiştirdi. Karen ve Kaçin etnik gruplarının yaşadığı az gelişmiş bölgeler misyonerlik faaliyetleriyle kısmen hıristiyanlaştırıldı. 1920'li yıllarda gittikçe artan İngiliz ve Hint aleyhtarlığına bağlı olarak genç aydınlar ve öğrenci grupları, ülkenin özerk bir statüye

Myanmar'ın başşehri Yangon'dan bir görünüş

